

**РШУМОЉУБЉЕ:
КЊИЖЕВНО ДЕЛО
ЉУБИВОЈА РШУМОВИЋА**

Зборник радова са Округлог стола одржаног на
33. Међународном фестивалу хумора за децу у Лазаревцу,
15. септембра 2021. године.

Приредила
Зорана З. ОПАЧИЋ

Библиотека *Димитрије Туцовић*
Међународни фестивал хумора за децу
Лазаревац
2022.

СТВАРАЛАШТВО ЉУБИВОЈА РШУМОВИЋА

Реч изговорена на Округлом столу

Уважена директорко Библиотеке „Димитрије Туцовић“,
Поштовани гдине Ршумовићу,
Поштовани гдине Марковићу,
Поштовани учесници Округлог стола,

Окупили смо се данас да разговарамо о књижевном стваралаштву Љубивоја Ршумовића, у оквиру 33. Међународног фестивала хумора за децу у Лазаревцу, посвећеном неговању драгоцене традиције промовисања љубави према књизи.

Амбијент у којем се ове године одржава Округли сто има и своју симболичку вредност. Одржава се у родној кући проф. др Слободана Ж. Марковића, зачетника проучавања књижевности за децу, не само на академским институцијама у Србији, већ и у овом делу Европе. У бројним сећањима на професора Марковића, његове колеге истичу вољу за успостављање дијалога међу културама и народима, велике организаторске способности, стратешки дух у развоју српске културе који се огледа у иницирању и заснивању најважнијих културних институција у другој половини 20. века. Професор Марковић био је оснивач и директор Међународног славистичког центра Србије, члан Председништва Међународног комитета слависта, међу оснивачима Вукове задужбине и Задужбине „Десанке Максимовић“, председник Друштва за српски језик и књижевност Србије, Управног одбора Змајевих дечјих игара, уредник часописа *Књижевност и језик и Дешинство*, председник Културно-просветне заједнице Србије – а ту функцију обављао је и Љубивоје Ршумовић.

Тиме долазимо и до међусобних веза писца коме је посвећен данашњи Округли сто и стола Слободана Ж. Марковића у његовој породичној кући у Марковића авлији за којим коме седе учесници.

Ршумовић се 1958. уписао на Филолошки факултет у Београду, на одсек Југословенска и светска књижевност, где је од 1956. радио тадашњи асистент Слободан Ж. Марковић. Много година касније, године 1984. антологичар Марковић приче свог некадашњег студента уврстио је у своју *Анџологију српске њриче за децу*. Она је објављена у Српској књижевној задрузи уз Радовићеву *Анџологију српске њоезије за децу*, у којој Ршумовић заузима истакнуто место, и представљала је не само важан догађај у нормирању развоја српске књижевности за децу на крају прошлог века, завршетак епохе (пошто Радовић исте године напушта овај свет), већ је чинила и важан корак у канонизацији Ршумовићеве поезије и прозе.

Обојици је, то је важно на крају истаћи, својствена снажна веза са завичајем и потреба да се завичају одуже у својим делима. Марковићеву посвећеност „завичају и завичајцима“ Бошко Сувајдић назива дирљивом, указујући како је Професор „о завичају мислио и када је, својим књигама и ауторитетом помогао библиотеку у Љигу“ која ће чувати његово име. Ршумовић је, са своје стране, неке од највреднијих дела посветио завичају, породици, пореклу. Између осталог, песничко-прозно здање *Кућа са окућницом* зидано је деценијама. Сонетни венац *Кућа* из збирке *Сјај на њрају* (1982), посвећен родитељима, представља темељ и структурну основу књиге: сваки појединачни стих постаје наслов прозних записа о вредним и мудрим људима из завичаја који верују да смо на овом свету само гости даривани краткотрајним уживањем у земаљској „љепоти“. *Кућа са окућницом* отвара се причом о одласку, одвајању од породице а затвара свешћу о коначном повратку завичају.

Обимни, вишемедијални стваралачки опус Љубивоја Ршумовића, жанровски и узрасно разуђен, и његова рецепција у српској књижевности и култури превазилазе оквире књижевног прерастајући у феномен *Ршум*. Својим досадашњим радом Ршумовић је показао завидни радни елан: десетинама самосталних и коауторских књига, стотинама изабраних дела, превода и антологија, са око хиљаду емисија на радију и телевизији, позоришним представама, изложбама фотографија. Реч је о књижевнику који је својим укупним деловањем и разнородним књижевним лицима оставио дубок траг у српској култури а као најважнији живи писац за децу успео је да учини ово књижевно поље релевантнијим и видљивијим – што потврђују бројне националне и међународне награде за укупно књижевно дело (од којих је последњу, *Ramonda Serbicu*, примио у Сићеву, вече пре Округлог стола).

Иза утиска о муњевитом успеху стоје деценије марљивог рада. Иако су стваралачки почеци везани за поезију, прво се етаблирао у књижевности за децу двема збиркама прича. Због тога је прва збирка песама *Ма шћа ми рече* (1970) прихваћена као већ зрело песничко дело и утврдила истакнуто место које је у том тренутку заузимао. Збирке песама за одрасле појавиле су се седам година касније (*Зов шћиреба* и *Усион вршовима*, 1977) – а, заправо, као резултат пуне две деценије песничког рада. За њима су следиле збирке *Рошави анђе* и *Мајнеи* (1979), *Сјај на йрају* (1982), *Песме уличарке* и роман *Имајте ли Ршума* (1983), затим *Обаг* (1987). И надаље, Ршумовић се кроз своју књижевну каријеру равноправно посвећивао обема областима и у обема је показао значајне резултате.

Проистекао, дакле, из модернистичке поетике (превасходно радовићевске), у свом стварању актуелизовао је најзначајније идеје о естетској мери дечје песме из 50-

их и 60-их година прошлог века. Своја поетичка начела градио је поступно, од збирке до збирке. Његова поезија за младе карактеристична је и по томе што иза привидно једноставне, духовите игре израњају сатиричне или горке алузије на противречности данашњице.

Збирка *Ма шћа ми рече* носи у себи програмску намеру: деструсање појавне стварности, укидање начела каузалности и преосмишљавање, пошто се свет песме види као *време чуда* у којем је све могуће. О томе сведоче и нон-сенсне песме у којима се назире противречности модерне књижевности и културе: судар традиције и модерности, технике и природе, осећање егзистенцијалне празнине прикривено у певању за децу.

Ршумовић је свестан опасности да усмена традиција може, као важан чинилац културног памћења, постајати све некоресподентнија са новим читалачким генерацијама. Из тог разлога преосмишљава фолклорне обрасце у *Још нам само але фале*. Фолклорни јунаци стижу из далеке прошлости покушавајући да подсети савременике на своје постојање. Њихова борба за присуство у садашњици није лака и подразумева сузе, патњу, изолацију, па чак и трагичну смрт. У неповерењу са којим их савременици прихватају опажа се критички став аутора о односу савремене епохе према сопственој традицији – и имагинацији. Обрасци народне књижевности (али и ауторске бајке) видљиви су и у обликовању драмских текстова, који често попримају форму сценске бајке, развијеног субжанра драмске књижевности за децу (*Усиавана лейошница*, *У цара Тројана козје уши*, триптих *Изволише у бајку са...*), чиме Ршумовић постаје респектабилан представник савремене драме за децу.

Слика детињства у основи се заснива на радовићевској поетици: дете се подстиче у развоју, уважавају се његове

потребе, разумевају несташлуци, храбри се у одрастању и осамостаљивању. У том погледу Ршумовићево певање представља парадигму модерне слике детињства и теорије игре. Одростање подразумева и упознавање оне друге, тамне стране животне стварности, па Ршумовићева поезија у том погледу проширује оно што је у певање увео Данојлић својим циклусом о Пепу Крсти: млади читалац упозорава се да живот подразумева бриге, „кривине“ које ће морати да разрешава, као и да стварност уме да оповргне снове.

И у својој краткој прози из шездесетих Ршумовић примењује онеобичену слику света са елементима апсурда, изостанком узрочно-последичних веза, осамостаљењем елемената појавног света, градећи брижљиво дупло дно у свом стварању (уткивајући критичне коментаре на друштвене околности). У позном стварању аутор покушава да иновира жанровски образац приче развијањем ауторске „народалије“, уметничке обраде предања, митова, скаски, сага. Мешањем предања и митова са историјским подацима у обликовању прича, два вида мишљења (историјско и митско) посматрају се као два пола исте повести о људском роду.

Позна етапа прозног стварања типична је, такође, по измени приповедне позиције и обртању приповедне скале уназад, у властиту прошлост. Роман *Заувари* и приповедну збирку *Бездан са дном* покреће прустовска потрага за изгубљеним временом наивног бивања. Повратак извору – имагинативној краљевини детињства – у свести одраслог приповедача (бившег дечака) треба да рекреира радост живљења и умањи осећање пролазности.

Ршумовићев ауторски рад развија се у епохи која је омогућавала нагли развој стваралаштва за децу. Брза канонизација произашла је не само из његовог несумњивог

талента, већ и из чињенице да је успео да помири и обједини међусобно диспаратне слојеве културе – фолклорну традицију и нове медије, високу и ниску културу, урбани и сеоски однос према животу – као и опозитне тонове певања. Дело Љубивоја Ршумовића у новом веку бива значајно и по томе што оличава живи концепт модерног духа и надвладава дисконтинуитет с краја прошлог века. Место у модерној књижевности за децу је канонско и као такво битно утиче на нове генерације аутора, отварајући им пут за даље развијање наивне песме, приче и драме. Определивши се за сопствени стваралачки пут, често мимо магистралне стазе, Ршумовић је успео да угради *йо-ејтику ршума* у лук модерне књижевности и постане њен значајни представник.

33. Међународни фестивал хумора за децу у Лазаревцу
Марковића авлија, Горњи Мушић
15. септембар 2021.

Зорана З. ОПАЧИЋ